VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ACADEMIA

MARIBOR

PRIJAVA ŠPORTNE PRIREDITVE Z MEDNARODNO UDELEŽBO IN TEŽAVE PRI VAROVANJU

Kandidatka: Kaja Korošec

Vrsta študija: študentka izrednega študija

Študijski program: Varovanje

Mentor predavatelj: Boris Grilc, mag.

Mentor v podjetju: Aleš Dušej

Lektorica: Manja Belina, mag. prof. slov. in mag. prof. špan.

Maribor, 2023

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Kaja Korošec sem avtorica diplomskega dela z naslovom Prijava športne prireditve z mednarodno udeležbo in težave pri varovanju, ki sem ga napisala pod mentorstvom mag. Borisa Grilca.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženi nalogi, navedena oz. citirana skladno s pravili Višje strokovne šole Academia Maribor,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del oz. misli, kot moje lastne kaznivo po Zakonu o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/08, 110/13, 56/15 in 63/16 – ZKUASP); prekršek pa podleže tudi ukrepom Višje strokovne šole Academia Maribor skladno z njenimi pravili,
- skladno z 32.a členom ZASP dovoljujem Višji strokovni šoli Academia Maribor objavo diplomskega dela na spletnem portalu šole.

Maribor, september 2023 Podpis študenta:

ZAHVALA

Najprej bi se rada zahvalila mentorju mag. Borisu Grilcu za pomoč in nasvete pri pisanju diplomskega dela. Prav tako se zahvaljujem mentorju Alešu Dušeju, ki mi je pomagal pri pridobivanju podatkov in me vodil tekom prakse.

Posebna zahvala gre družini, ki mi stoji ob strani in me podpira na vsakem koraku. Hvala vsem, ki niste obupali nad mano tudi v trenutkih, ko je bilo težko.

POVZETEK

Športne prireditve so postale pomemben del sodobne družbe, način za združevanje ljudi z vseh koncev sveta v strastnem navijanju, spodbujanje športnih dosežkov, promoviranje kulture in spodbujanje gospodarskega razvoja. Vendar pa z rastjo priljubljenosti športne prireditve prinašajo tudi nove in kompleksne varnostne izzive. Organizatorji se soočajo s težko nalogo zagotavljanja varnosti. V diplomskem delu sem se osredotočila na športne prireditve z mednarodno udeležbo, prijavo prireditev, varovanje in morebitne težave pri varovanju.

Namen tega diplomskega dela je bil raziskati pravni okvir in obveznosti, ki jih zahteva prijava športne prireditve, hkrati pa tudi osvetlitev raznolikih tveganj in nevarnosti, ki se na športni prireditvi lahko pojavijo. Proučevala sem zakone in predpise, da bi dobila vpogled v postopke in zahteve za uspešno prijavo športne prireditve, s prebiranjem literature pa sem se želela seznaniti s ključnimi težavami in izzivi pri varovanju. Prav tako so me zanimale strategije za obvladovanje varnostnih tveganj. Z diplomskim delom želim prispevati k boljšemu razumevanju in upravljanju varnostnih vidikov športnih prireditev.

Pred začetkom prireditve mora organizator poskrbeti, da so urejeni vsi standardi in dovoljenja za prijavo. Organizator je dolžan poskrbeti za varno izvedbo športne prireditve, pomembno je, da je dobro preventivno pripravljen na morebitne incidente oziroma nešportno vedenje navijačev. Včasih do neprimernega obnašanja pride zaradi velikega adrenalina, včasih pa zaradi oseb, ki pridejo na prireditve iz napačnih razlogov. Dobra priprava na varovanje in dobro sodelovanje med vsemi izvajalci varnostnih storitev omogočata zmanjševanje verjetnosti ogrožanja varnosti. Priprava na varovanje vključuje sestavo dobrega načrta varovanja in oceno tveganja.

Ugotovila sem, da področje za zdaj ni obsežno raziskano in da se le malo avtorjev ukvarja z vprašanjem varovanja športnih prireditev in učinkovitosti različnih sistemov. V diplomskem delu sem prišla do nekaj zanimivih zaključkov, prav tako sem podala različne predloge za nadaljnje raziskovanje.

Ključne besede: zasebno varovanje, športna prireditev, mednarodna udeležba, tveganje, varnost

ABSTRACT

REGISTRATION OF SPORTING EVENTS WITH INTERNATIONAL PARTICIPATION AND SECURITY CHALLENGES

Sporting events have become important part of society, serving as means to unite people from around the world in support, promoting athletic excellence, showcasing culture and stimulating economic development. However, with the growing popularity of sporting events there are new security challenges. Organizers are confronted with the responsibility of ensuring safety. In this thesis, the focus is placed on sporting events involving international participants, the process of event registration, security measures, and potential issues related to security.

The aim of this thesis is to examine the legal framework and requirements associated with the registration of sporting events, shedding light on the various risks and threats that may arise during such events. The research involves an exploration of laws and regulations to gain insights into the procedures and prerequisites for a successful event registration. A comprehensive review of relevant literature is conducted to gain familiarity with the key issues and challenges in security management, as well as strategies for mitigating security risks. Through this thesis, the goal is to contribute to a better understanding and enhanced management of security aspects in sports events.

Prior to an event, organizers must ensure that all standards and permits necessary for registration are in order. Organizers are obligated to guarantee the security of an event, with a strong emphasis on proactive preparation for potential incidents or non-sportsmanlike behavior by spectators. In some instances, inappropriate conduct may be driven by heightened emotions, while in others, it may be attributed to individuals attending events for ulterior motives. Adequate security preparation and effective collaboration among all security service providers are crucial in reducing the likelihood of compromising safety.

It is evident that the field of sporting event security remains relatively understudied, with only a limited number of authors addressing the security measures and the effectiveness of security systems. Throughout this thesis, several noteworthy conclusions are drawn, and various recommendations for further research are put forth.

Keywords: private security, sporting event, international participation, hazard, safety

KAZALO VSEBINE

1 UVOD 6

1.1 Opis področja in opredelitev problema 6

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve 7

1.3 Predpostavke in omejitve 7

1.4 Uporabljene raziskovalne metode 8

2 JAVNA PRIREDITEV 9

2.1 Vrste prireditev 9

2.2 Športne prireditve z mednarodno udeležbo 10

2.3 Organizacija športne prireditve 11

2.4 Zakonodajna ureditev športnih prireditev v Sloveniji 13

2.4.1 Zakon o javnih zbiranjih (ZJZ) 13

2.4.2 Zakon o športu (ZŠpo-1) 13

2.4.3 Uredba o splošnih ukrepih v športnih objektih na športnih prireditvah 14

2.4.4 Zakon o omejevanju porabe alkohola (ZOPA) 14

2.4.5 Zakon o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1) 14

2.4.6 Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1) 15

2.5 Upoštevanje mednarodnih predpisov 15

2.5.1 Evropska konvencija o nasilju in nedostojnem obnašanju gledalcev na športnih prireditvah, zlasti na nogometnih tekmah 16

3 ŠPORT IN POTENCIALNE GROŽNJE 17

3.1 Navijaštvo in nasilje navijačev 17

3.2 Primeri terorističnih napadov v športu 19

4 OPREDELITEV VARNOSTI IN VAROVANJE 21

4.1 Zasebno varovanje 22

4.1.1 Fizično varovanje 22

4.1.2 Tehnično varovanje 23

4.2 Varovanje športnih prireditev 25

4.2.1 Ocena tveganja 26

5 UKREPI ZA IZBOLJŠANJE VARNOSTI 28

5.1 ORGANIZACIJSKI UKREPI 28

5.1.1 Kontrola vstopnic 28

5.2 INFRASTRUKTURA 29

5.3 POŽARNO VARNOSTNI UKREPI 29

5.4 TEHNIČNI UKREPI IN SISTEMI TEHNIČNEGA VAROVANJA 29

6 ANALIZIRANJE RAZMER Z INTERVJUJEM 31

7 SKLEP 33

8 VIRI IN LITERATURA 36

9 PRILOGE 39

SEZNAM KRATIC IN SIMBOLOV

FIFA	Fédération internationale de football association (Mednarodna nogometna federacija)
ZJZ	Zakon o javnih zbiranjih
ZŠpo-1	Zakon o športu
ZOPA	Zakon o omejevanju porabe alkohola
ZJRM-1	Zakon o varstvu javnega reda in miru
ZZasV-1	Zakon o zasebnem varovanju
MOK	Mednarodni olimpijski komite
FIBA	Fédération Internationale de Basketball (Mednarodna košarkarska zveza)

1 UVOD

Ne glede na to, v katero zgodovinsko obdobje bi potovali, skoraj povsod bi našli šport. V obdobju antičnega Rima so se gladiatorji pobijali med seboj za zabavo množic. Kaj takega bi bilo v današnjem času nepredstavljivo, kljub temu pa je osnovna ideja ostala ista skozi več stoletij. Zabava, razvedrilo in tekmovalnost.

Če pogledamo v Slovar slovenskega knjižnega jezika, lahko vidimo, da je prireditev definirana kot *»javni dogodek, zlasti kulturni, športni, zabavni*«. S tem se nedvomno strinjam, vendar se mi zdi, da je definicija nekoliko skopa. Športne prireditve so več kot le javni dogodki. So priložnost za tekmovanje, so globalni fenomen, ki presega meje kulture, jezika in geografske razdalje. Gre za dogodke, ki združujejo milijone ljudi (tako tekmovalce kot gledalce) in imajo pomembno vlogo v družbenem, kulturnem in ekonomskem kontekstu. Športne prireditve predstavljajo priložnost za državo, da se pokaže v najboljši luči, priložnost za sponzorje, da promovirajo svoje blagovne znamke, in priložnost za gledalce, da se navdušujejo ob spremljanju svojih najljubših športnikov.

Med najbolj množično obiskovane športne prireditve uvrščamo lokalna, državna in svetovna tekmovanja v nogometu in nekaterih drugih ekipnih športnih. V glavnem gre za tekmovanje med dvema ekipama, ki ju predstavljajo igralci skupaj s svojimi zvestimi privrženci. Ti z navijanjem bodrijo svoje igralce in skrbijo za moralno podporo ob igrišču. Težava se pojavi, kadar navijači ne obiščejo prireditve z namenom športnega navijanja in pripadnosti do določene ekipe ali posameznika, temveč zaradi ustvarjanja izgredov in konfliktov. Da bi športne prireditve služile svojemu namenu, je treba zagotoviti varnost vseh udeležencev.

1.1 Opis področja in opredelitev problema

Uspešnost organizacije športne prireditve je odvisna od ciljev, eden izmed ciljev, ki ga zasledujejo vsi organizatorji, je nedvomno varnost. Športna prireditev, na kateri je dobro poskrbljeno za varnost, nudi vsem obiskovalcem sproščeno vzdušje, v primeru izgredov pa je pomembno, da ima organizator na mestu dogodka strokovnjake, ki znajo ustrezno ukrepati in zagotovijo varnost vseh udeležencev.

Poznamo več vrst prireditev glede na vsebino. V diplomskem delu se bom osredotočila na športne prireditve z mednarodno udeležbo, bolj podrobno bom opisala organizacijo in zakonodajno ureditev športnih prireditev v Sloveniji z vidika varovanja, analizirala bom potencialne grožnje, ki se pojavljajo na športnih prireditvah z mednarodno udeležbo, na koncu

pa bom razpravljala o pomenu sodobne tehnologije na omenjenem področju. Nekaj pozornosti bo namenjene tudi odkrivanju pomanjkljivosti. Zanimala me bo primerjava zahtevnosti varovanja športne prireditve napram varovanju športne prireditve z mednarodno udeležbo.

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve

Namen diplomskega dela je predstaviti pravni okvir in zahteve za prijavo športnih prireditev z mednarodno udeležbo, predstaviti različna tveganja in grožnje v kontekstu mednarodnih športnih prireditev ter raziskati morebitne težave pri varovanju.

Cilji diplomskega dela so analizirati postopke in zahteve za uspešno prijavo športne prireditve z mednarodno udeležbo, identificirati ključne težave in izzive pri varovanju, dobiti vpogled v strategije za obvladovanje varnostnih tveganj in groženj ter ugotoviti vlogo uporabe naprednih tehnologij.

V diplomskem delu bom preverila naslednje tri hipoteze:

- PRVA HIPOTEZA (H1): Priprave na varovanje športnih prireditev z mednarodno udeležbo so zahtevnejše zaradi strožjih mednarodnih predpisov.
- DRUGA HIPOTEZA (H2): Izvedba preprečitev vstopov na športne prireditve zoper osebe, ki jim je prepovedan vstop, se slabo izvaja.
- TRETJA HIPOTEZA (H3): Učinkovita uporaba sodobne tehnologije in inovativnih varnostnih pristopov lahko olajša varovanje športnih prireditev z mednarodno udeležbo.

1.3 Predpostavke in omejitve

Pri pisanju diplomskega dela se lahko pojavijo določene težave, predvsem težavno zna biti morebitno pomanjkanje relevantne literature. Po pregledu obstoječih virov ugotavljam, da tema v Sloveniji še ni obširno raziskana. Prav tako se lahko zgodi, da bo težko pridobiti vzorec, vprašljivo je tudi sodelovanje udeležencev, saj morda ne bodo pripravljeni razkrivati informacij.

1.4 Uporabljene raziskovalne metode

Za pripravo diplomskega dela nameravam uporabiti teoretični pristop, ki vključuje temeljito pregledovanje literature in kvalitativni pristop, konkretno intervju. Za intervju sem se odločila, ker omogoča pridobivanje podrobnih informacij od udeležencev, kar je ključno za razumevanje različnih vidikov teme. Intervjuvanec lahko opiše svoje izkušnje, mnenja in stališča. Intervju bo vnaprej natančno zastavljen, torej strukturiran. Cilj je pridobiti odgovore vsaj treh udeležencev, pogoj za sodelovanje so izkušnje z varovanji športnih prireditev.

2 JAVNA PRIREDITEV

Javna prireditev je opredeljena kot vsako organizirano zbiranje oseb zaradi izvajanja kulturne, športne, zabavne, izobraževalne, verske ali druge aktivnosti tako, da je udeležba brezpogojno ali pod določenimi pogoji dovoljena vsakomur. Organizirana prireditev je prireditev, pri kateri organizator razglaša (javno oglašuje) oziroma poziva k udeležbi z javno objavo oziroma z vabili, poslanimi tistim, ki naj se prireditve udeležijo (Zakon o javnih zbiranjih, 2002; v nadaljevanju ZJZ). Getz (1997) meni, da človek z udeležbo na prireditvi zadovoljuje svoje fizične in socialne potrebe, pri tem pa naj bi bila težnja po zadovoljitvi socialnih potreb veliko večja. Udeležba na prireditvi pomeni priložnost za umik iz vsakodnevne rutine.

2.1 Vrste prireditev

Prireditve so lahko načrtovane ali nenačrtovane. Za načrtovane je značilno, da imajo točno določeno dolžino, kar pomeni, da se prireditve začnejo in tudi končajo, kar jih dela še bolj privlačne za množice, saj se ljudje zavedajo, da dogodka ni mogoče ponovno doživeti, ko se enkrat konča. Veliko dogodkov je sicer rednih in vsakoletnih, vendar ima vsak dogodek edinstveno okolje oziroma prostor, temo in program, torej je vsak dogodek edinstven (Getz, 1997).

Mulejeva (2003, v Gršič, 2006) navaja, da se prireditve razlikujejo glede na: tematsko področje (glasbene, športne, kulturne itd.), čas trajanja (enodnevne, kratkotrajne, večdnevne, daljše), geografsko območje (lokalne, regionalne, državne in mednarodne), jezik izvajanja (enojezične, večjezične), ciljno publiko (interna, eksterna), medijsko pokritost (lokalna, regionalna, državna, mednarodna), dobiček (pridobitni, nepridobitni), odzivnost (majhna, velika), posledice (pomembne, nepomembne).

Prireditve pogosto ločimo glede na njihovo velikost. Opredelitve sicer niso natančne, Allen in sodelavci (2008) govorijo o mega dogodkih, večjih prireditvah, prireditvah lokalne skupnosti in malih prireditvah:

- Mega dogodki označujejo prireditve, ki so tako velike, da vplivajo na celotno ekonomijo in gospodarstvo, o njih pa govori cel svet. Med mega dogodke prištevamo olimpijske igre, svetovno prvenstvo FIFA in svetovne sejme EXPO. Mega dogodki imajo velik pomen za turizem, medije, prestiž, poleg tega pa tudi velik gospodarski vpliv na skupnost gostitelja.
- Večje prireditve so prireditve, ki s svojim obsegom in zanimanjem medijev pritegnejo večje število obiskovalcev, imajo močan odziv v medijih in prinašajo ekonomske koristi.

- O prireditvah lokalne skupnosti govorimo, kadar imamo v mislih festivale in dogodke, ki so namenjeni predvsem lokalnemu občinstvu in predstavljajo predvsem socialno vrednost. Takšne prireditve najdemo v vsakem mestu, služijo utrjevanju občutka pripadnosti določenemu mestu in bogatenju ljudi z novimi izkušnjami. Pogosto so del kulturnega razvoja.
- Male prireditve so prireditve, kjer se število obiskovalcev giblje do 400. To so npr. prireditve v klubih, diskotekah, na raznih slovesnostih.

Najpogosteje prireditve razvrščamo glede na njihovo vsebino, ki je v tesni povezavi z namenom prireditve. Glede na vsebino Bubnič in drugi (2009) govorijo o:

- prireditvah izobraževalne narave,
- komercialnih prireditvah,
- korporativnih prireditvah,
- političnih prireditvah,
- kulturnih prireditvah,
- dobrodelnih prireditvah,
- športnih prireditvah.

2.2 Športne prireditve z mednarodno udeležbo

Športne prireditve predstavljajo eno najstarejših in najtrajnejših oblik človeške aktivnosti z bogato tradicijo. Poleg tega so velik del javne podobe športa. Večji del vsega, kar vidimo po televiziji in kar lahko preberemo v revijah o športu, se navezuje na športne prireditve (Bowdin idr., 2006). Športna prireditev je definirana kot organizirano športno srečanje in tekmovanje, na katerem je udeležba brezpogojno ali pod določenimi pogoji dovoljena vsakomur (Uredba o splošnih ukrepih v športnih objektih na športnih prireditvah, 2003). Organizira se z namenom izražanja mnenj in stališč skupnega pomena. Udeležence lahko razdelimo na uradne udeležence (športniki, trenerji in drugi člani ekip, sodniki, novinarji in športni funkcionarji) in gledalce. Športne prireditve so lahko organizirane na prostem ali v zaprtem prostoru. Prireditveni prostori so športni objekti, na katerih se odvija prireditev, prostori za uradne osebe in ostali prostori, ki so potrebni za izvedbo prireditve, pa tudi prostor za gledalce in parkirišče. Ne glede na to, kje so organizirane, je treba zagotoviti varnost vseh udeležencev.

Šugman (1995) pravi, da lahko športne prireditve delimo po namenu in tako lahko ločimo: športne shode, splošne športno-kulturne prireditve, kongrese, simpozije, seminarje in športna tekmovanja. Najpogostejša oblika so športna tekmovanja. Da so tekmovanja regularna, se sprejmejo pravila in pravilniki, ki po strokovni plati urejajo vsa športna tekmovanja, od najnižjih do najvišjih. Na tem načelu je zasnovana vsa organiziranost športa.

V diplomskem delu bomo največ pozornosti posvetili športnim prireditvam z mednarodno udeležbo, ki predstavljajo športne dogodke, na katerih tekmujejo ali sodelujejo športniki in ekipe iz različnih držav. Za tovrstne prireditve je značilno, da privabljajo gledalce iz celega sveta, posledično zna biti organizacija in varovanje zahtevnejše kot pri manjših prireditvah. Med mednarodne športne prireditve spadajo velike mednarodne športne prireditve, mednarodna klubska tekmovanja in nastopi reprezentanc, ki se izvajajo pod okriljem mednarodnih ali nacionalnih panožnih športnih zvez, ter športne prireditve v kolektivnih športnih panogah, na katerih sodeluje klub, ki je v prvi državni ligi države, iz katere prihaja. Zakon o športu (2017; v nadaljevanju ZŠpo-1) v 74. členu navaja naslednje velike mednarodne športne prireditve: olimpijske in paraolimpijske igre, evropske igre, mladinske olimpijske igre, olimpijada gluhih, šahovska olimpijada, svetovne igre, sredozemske igre, univerzijade, evropske univerzitetne igre, svetovna in evropska prvenstva (tudi mladinska), olimpijski festival evropske mladine, svetovni pokali, kvalifikacijske tekme članske državne reprezentance za nastop na velikih mednarodnih športnih prireditvah in mednarodne tekme klubov v evropskih klubskih tekmovanjih v kolektivnih športnih panogah na najvišji ravni.

2.3 Organizacija športne prireditve

ZJZ v 4. členu organizatorja opredeljuje kot fizično ali pravno osebo, na račun katere se prireditev izvede. Razumeti je treba razliko med organizatorjem in vodjo prireditve. Vodja je oseba, ki je odgovorna, da prireditev poteka v skladu z napovedanim programom in da se izvajajo vsi zahtevani ukrepi. Organizator je lahko hkrati tudi vodja, ni pa to nujno (Bubnič idr., 2009). Vsak organizator oziroma vodja prireditve mora pri organizaciji upoštevati določena načela. Upoštevati je treba logistiko, da se zagotovi maksimalen izkoristek razpoložljivih potencialov in koriščenje dosežkov po končani prireditvi, ter marketing, da se prireditev definira kot izdelek, ki predstavlja osnovo za trženje (Šugman, 1995). Osnova za organizacijo športne prireditve je raziskava, ki se izvede pred prireditvijo. Lahko je bolj ali manj kompleksna, z njo je treba odgovoriti na osnovna vprašanja – npr. zakaj, kdaj, kje, za koga in kako bomo pripravili prireditev. Priporočljiva je tudi analiza SWOT (prednosti, slabosti,

priložnosti, nevarnosti dogodka). Pripraviti je treba vizijo prireditve in ugotoviti, ali se lahko cilji dosežejo z razpoložljivimi finančnimi in kadrovskimi viri (Bubnič idr., 2009).

Zakonitosti in posebnosti športnih tekmovanj so odvisne od športne discipline, navadno so urejene in objavljene v tehničnih pravilnikih. Na organizatorju je, da poišče gradivo v aktih pristojnih federacij. Velja nepisano pravilo, da organizacija športnih prireditev (ne glede na pomen in raven) ni preprosta. Sestavljena je iz več odborov, pododborov, služb, komisij in posameznikov. Šugman (1995) meni, da je dobra tehnična izvedba odvisna od zahtevnosti športne dejavnosti. Organizacija v vsakem primeru zahteva multidisciplinarni pristop, saj je treba upoštevati ekonomske, sociološke, psihološke, komunikološke in druge vidike. Ko se izdeluje načrt, je treba navesti vse relevantne informacije (naslov prireditve, organizatorja, kraj in čas, udeležence, nastanitev, vstopnino, prevoz).

Vsak organizator, ki organizira športni dogodek, je dolžan preveriti zakonodajo in urediti vsa potrebna dovoljenja. ZJZ in Pravilnik za izvajanje zakona o javnih zbiranjih določata način prijave prireditve. Če je potrebno še dodatno dovoljenje, se ga pridobi na upravni enoti. Ministrstvo za notranje zadeve ima na svoji spletni strani objavljen obrazec, ki ga je treba izpolniti za izdajo prijave ali dovoljenja. Prijava se lahko izvede osebno, v elektronski obliki ali po pošti pri pristojni policijski postaji na območju, kjer bo potekala prireditev (Bubnič idr., 2009). V 14. členu ZJZ (2002) je navedeno, katere podatke mora vsebovati vloga:

- podatki o organizatorju prireditve (osebno ime, EMŠO, državljanstvo, naslov prebivališča oziroma firme, sedež, matična številka in osebno ime zastopnika),
- kraj, čas in trajanje prireditve, program prireditve, predvideno število udeležencev, če je za prireditveni prostor določena zgornja meja zmogljivosti,
- osebne podatke vodje in vodje rediteljev, če rediteljsko službo opravlja subjekt, ki se ukvarja z dejavnostjo varovanja ljudi in premoženja, pa tudi njegove podatke,
- osebne podatke pooblaščenca organizatorja za vročitve na sedežu pristojnega organa in način obveščanja,
- način varovanja prireditve z navedbo števila rediteljev ter ukrepov za zagotovitev reda, varnosti življenja in zdravja udeležencev in drugih oseb, varnosti premoženja, da ne bo ogrožen javni promet in da ne bo nedopustno obremenjeno okolje.

Organizator mora priložiti soglasje lastnika zemljišča oziroma prostora, na katerem se organizira prireditev.

V določenih primerih mora organizator pridobiti dovoljenje pristojne upravne enote. V 13. členu ZJZ (2002) so naštete prireditve, za katere je treba pridobiti dovoljenje:

- prireditve na cesti,
- mednarodne športne prireditve,
- prireditve, kjer obstaja nevarnost utopitve,
- tekmovanja klubov v prvi državni ligi članic ali članov v kolektivnih športih,
- prireditve, na katerih se uporablja odprt ogenj oziroma predmeti in naprave, zaradi katerih je lahko ogroženo življenje ali zdravje ljudi ali premoženje,
- prireditve, na katerih se pričakuje več kot 3000 udeležencev.

2.4 Zakonodajna ureditev športnih prireditev v Sloveniji

Pomembno je, da vsi izvajalci športa, predvsem organizatorji in prireditelji, poznajo zakonska določila in da se ravnajo po njih. Ne glede na to, na kateri ravni se prireditev organizira, se je treba držati zakonov, ki jih določa država. Bubnič in sodelavci (2009) v priročniku za organizacijo dogodkov med pravne predpise uvrščajo ustavo, zakone in podzakonske predpise ter ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe.

2.4.1 Zakon o javnih zbiranjih (ZJZ)

Namen ZJZ je uresničevanje ustavne pravice do mirnega zbiranja in javnih zborovanj na javnih shodih in prireditvah, kamor spadajo tudi športne prireditve. Gre za temeljni predpis, ki ureja javne shode in prireditve. V zakonu so podrobno opisana pravila o prijavi in pridobitvi dovoljenj, organiziranju, zagotavljanju reda in pristojnosti policije. ZJZ določa, kdo izvaja nadzor nad izvajanjem tega zakona in kakšne so sankcije v primeru neupoštevanja zakona. Pri organizaciji specifičnih prireditev je treba upoštevati še določbe drugih predpisov (Bubnič idr., 2009). ZJZ prepoveduje organiziranje prireditev z namenom pozivanja k izvrševanju kaznivih dejanj ali z namenom povzročanja nasilja, motenja javnega reda oziroma oviranja javnega prometa. Zakon pristojnemu organu daje pooblastila za prepoved prireditve, če organizator ne izkazuje zadostnih ukrepov za zagotavljanje reda in varnosti.

2.4.2 Zakon o športu (ZŠpo-1)

Javni interes v športu je izpostavljen z ZŠpo-1 (2017). Država z zagotavljanjem sredstev za realizacijo nacionalnega programa, spodbujanjem in zagotavljanjem pogojev za opravljanje in

razvoj športnih dejavnosti uresničuje javni interes v športu. ZŠpo-1 med drugim opisuje tudi določbe pri organizaciji športnih prireditev. Skladno z zakonom je organizator tisti, ki je dolžan poskrbeti za varnost vseh udeležencev na prireditvi in jim zagotoviti medicinsko pomoč. Zakon prepoveduje prodajo alkohola na športnih prireditvah, osebam pod vplivom alkohola pa prepoveduje vstop. Prepovedan je vnos pirotehničnih sredstev.

2.4.3 Uredba o splošnih ukrepih v športnih objektih na športnih prireditvah

V Uredbi o splošnih ukrepih v športnih objektih na športnih prireditvah (2003) so določeni splošni ukrepi, ki jih morajo lastniki oziroma upravljavci športnih objektov in organizatorji športnih prireditev v teh objektih izvajati za zagotovitev reda in varnosti na športnih prireditvah. V 7. členu je zapisano, da lahko lastnik odda prireditveni prostor za izvedbo športne prireditve, če je uporaba skladna z namembnostjo objekta in v stanju, da je uporaba objekta varna. Pred začetkom prireditve je na lastniku in organizatorju, da pregledata prostor in odstranita predmete, ki bi lahko ogrožali varnost udeležencev in premoženja (11. člen). Organizator lahko da v prodajo le toliko vstopnic, kot je za objekt predpisan normativ števila gledalcev, zmanjšan za število udeležencev z brezplačnim vstopom (12. člen). Kadar se točijo brezalkoholne pijače, se morajo točiti v plastične kozarce oziroma v embalažo, ki ne ogroža udeležencev (15. člen). Organizator mora zagotoviti ločena mesta za organizirane navijaške skupine (16. člen).

2.4.4 Zakon o omejevanju porabe alkohola (ZOPA)

Zakon o omejevanju porabe alkohola (2003) določa ukrepe in načine omejevanja porabe alkohola ter ukrepe za preprečevanje škodljivih posledic rabe alkohola. Po zakonu je alkoholna pijača definirana kot vsaka pijača, ki vsebuje več kot 1,2 volumenskega odstotka alkohola, žgana pa je tista, ki vsebuje več kot 15 volumenskih odstotkov. Zakon prepoveduje prodajo alkoholnih pijač osebam, ki si mlajše od 18 let. Poleg še nekaterih drugih mest, kjer je prepovedana prodaja oziroma ponudba alkoholnih pijač, je prodaja oziroma ponudba pijač, ki vsebujejo več kot 15 volumenskih odstotkov alkohola, prepovedana tudi v športnih objektih in na pripadajočih zemljiščih eno uro pred začetkom in med javno športno prireditvijo. Organizator se lahko zaradi varovanja reda, javnega reda, varnosti premoženja ali ljudi odloči, da eno uro pred začetkom in med prireditvijo ne bo prodajal alkoholnih pijač, če gre za javno športno prireditev s srednjo ali visoko stopnjo tveganja.

2.4.5 Zakon o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1)

Zakon o varstvu javnega reda in miru (2006) ureja varstvo javnega reda in miru ter določa ravnanja, ki pomenijo kršitev javnega reda in miru. Javni red in mir sta definirana kot stanje, v

katerem je zagotovljeno neovirano izvrševanje pravic in dolžnosti. Namen zakona je uresničevanje pravice ljudi do varnosti in dostojanstva z varovanjem pred dejanji, ki posegajo v telesno in duševno celovitost posameznika, ovirajo izvrševanje pravic in dolžnosti ljudi, državnih organov, organov samoupravnih skupin in nosilcev javnih pooblastil. V zakonu je omenjeno tudi izobešanje tujih zastav, ki se izobesijo tako, da so javno vidne ob mednarodnih športnih prireditvah.

2.4.6 Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1)

Zakon o zasebnem varovanju (2011) (v nadaljevanju ZZasV-1) opredeljuje, kakšen je namen zasebnega varovanja, oblike varovanja, standarde, pristojnosti, pogoje za opravljanje zasebnega varovanja, ukrepe in dolžnosti varnostnikov, obvezno organizirano varovanje, evidence in kazenske določbe. Namen zasebnega varovanja je sodelovanje pri preprečevanju kršenja javnega miru in ogrožanja varnosti. V zakonu je določeno, katere pogoje morajo varnostne organizacije upoštevati, na katere posebnosti morajo biti organizatorji pozorni pri najemu varnostnih služb, da bi se zagotovila čim bolj varna prireditev. V 71. členu piše, da mora organizator športne prireditve obvezno zagotoviti oziroma najeti zasebno varovanje, ki poskrbi za večjo varnost na dogodku. Obseg varovanja je določen s predpisi in dovoljenji, določeni so tudi varnostni ukrepi in vsebina varnostnega načrta.

2.5 Upoštevanje mednarodnih predpisov

Organizacija športnih prireditev z mednarodno udeležbo zahteva skrbno upoštevanje mednarodnih predpisov, da bi zagotovili varnost in uspešno izvedbo prireditve. Vsak šport ima svojo mednarodno organizacijo, ki določa pravila in smernice za organizacijo tekmovanj. Organizatorji morajo strogo upoštevati pravila teh organizacij. Predpisi in varnostni ukrepi so lahko, kadar gre za športne prireditve z mednarodno udeležbo, bolj strogi v primerjavi z nacionalnimi. Mednarodne športne prireditve navadno privabijo večje število ljudi iz različnih držav. Pogosto so bolj izpostavljene medijski pozornosti, kar pomeni še večjo odgovornost za organizatorje, da zagotovijo varno okolje. Mednarodne športne organizacije, kot so FIFA, MOK in FIBA, običajno postavljajo stroge standarde in zahteve za organizacijo prireditev pod svojim okriljem (Minis idr., 2006).

2.5.1 Evropska konvencija o nasilju in nedostojnem obnašanju gledalcev na športnih prireditvah, zlasti na nogometnih tekmah

Države članice Evropskega sveta in druge pogodbenice evropske kulturne konvencije so podpisale Evropsko konvencijo o nasilju in nedostojnem obnašanju gledalcev na športnih prireditvah, zlasti na nogometnih tekmah, z namenom, da bi preprečili in zatirali nasilje in nedostojno vedenje gledalcev na nogometnih tekmah. Države, ki so podpisale konvencijo, so prevzele odgovornost, da v okviru svojih ustavnih določb ukrenejo vse potrebno za izvajanje omenjene konvencije. Določbe konvencije naj bi se uporabljale tudi za druge športe, kjer obstaja grožnja nasilja ali nedostojnega vedenja gledalcev, odvisno od specifičnih zahtev športov in športnih prireditev. Države podpisnice so se zavezale:

- da bodo zagotovile uporabo ustreznih sredstev javnega reda zoper nered in nedostojno vedenje tako v neposredni bližini stadiona kot tudi na dostopnih cestah,
- da bodo olajšale tesno sodelovanje in izmenjavo ustreznih informacij med policijskimi silami iz raznih krajev,
- da bodo po potrebi sprejele zakone, s katerimi se določi, da se tiste, za katere se ugotovi, da so krivi za postopek v zvezi z nasiljem, ustrezno kaznuje.

Podpisnice so se zavezale tudi za to, da bodo poskušale zagotoviti praktične ukrepe zoper nasilje s pomočjo športnih organizacij, klubov, lastnikov stadiona in organov oblasti. To bodo skušale zagotoviti s pomočjo infrastrukture, z ločevanjem nasprotnih navijaških skupin, s strogo prodajo vstopnic, s prepovedjo prihoda na tekmo potencialnim izgrednikom, s prepovedjo prinašanja alkoholnih pijač na stadione itd. Priporočila se nanašajo na: varnost na in ob igrišču, preventivne ukrepe, identifikacijo kršiteljev, policijsko sodelovanje in preprečevanje rasizma (Bureš, 2004).

Slovenija se je leta 2004 pridružila Evropski uniji in od takrat je v naši zakonodaji uredba Evropske unije, ki jo moramo upoštevati. Ta uredba vsebuje različne mednarodne akte, med drugim tudi Evropsko konvencijo o nasilju in nedostojnem obnašanju gledalcev na športnih prireditvah.

3 ŠPORT IN POTENCIALNE GROŽNJE

Šport predvsem združuje ljudi, poleg tega pa lahko povzroča tudi določene konflikte. Ob organizaciji športnih prireditev, moramo imeti v mislih, da obstajajo potencialne grožnje, ki lahko negativno vplivajo na potek. Konfliktne situacije in nasilna dejanja so prisotna pogosto, s tem se odraža dogajanje družbe. Dogajanje v družbi ima pomemben vpliv na športne navijače. Literatura prikazuje različne dejavnike, ki so povezani s pojavom nasilja na športnih prireditvah (npr. večje količine zaužitega alkohola, stopnja brezposelnosti, nasilno vedenje med igralci oziroma tekmovalci). Kljub temu navedeni dejavniki v celoti ne pojasnijo agresivnega vedenja. Slovenija se v pojavu nasilja na športnih prireditvah ne razlikuje bistveno od drugih držav. V preteklosti je bilo nasilja v Sloveniji manj kot v drugih državah, v zadnjem času pa policijska statistika beleži porast nasilja na športnih prireditvah. S številom športnih tekmovanj in vrstami uspehov v različnih panogah se oblikujejo navijaške skupine, ki so pomemben del celotnega dogajanja. Čeprav pojav nasilja ne gre omejiti na eno športno panogo, je dejstvo, da do nasilnih dejanj najpogosteje prihaja na nogometnih tekmah (Bukovnik, 2005).

3.1 Navijaštvo in nasilje navijačev

Prve sledi pravega navijaštva so nastale v Braziliji pred drugo svetovno vojno, po vojni pa se je navijaštvo pojavilo na britanskem polotoku z nastankom prvih navijaških skupin. Do pravega razcveta navijaštva je prišlo po letu 1970, ko se je število navijačev v Evropi izrazito povečalo, hkrati je postala boljša tudi organiziranost navijaških skupin (Dunning, 2000).

Razlikovati je treba med navijači določene navijaške skupine in športnimi navdušenci oziroma oboževalci, ki prihajajo na tekme neorganizirano, da bi spodbujali svojo ekipo oziroma igralce. Južnič (1993) razlikuje med petimi tipi navijačev:

1. Športni navdušenci: oboževalci, ki prihajajo na športne prireditve, da bi navijali za svoj klub. Načeloma so športni navdušenci miroljubni in ne povzročajo izgredov.
2. Ultra navijači: termin prihaja iz italijanščine in opisuje pravega, fanatičnega navijača. Od navadnih navijačev se razlikujejo po tem, da so v organiziranih skupinah, ki skušajo svojo navijaško skupino predstaviti na čim bolj zanimiv način. Pri tem uporabljajo različne rekvizite, simbole, pirotehniko. Med ultra navijače lahko prištejemo npr. slovenski skupini Viole in Green Dragons.
3. Navijači huligani: termin izhaja iz angleščine, beseda »hooligan« označuje nasilneže, ki izvajajo nasilje, vandalizem, cilj jim je lahko tudi poškodovanje nasprotnika ali

poškodovanje tuje lastnine. Nekateri navijači hodijo na tekme zaradi kluba in športa ter ob tem povzročajo težave, drugi pa hodijo na tekme samo zato, da bi povzročali nerede, sama tekma jih sploh ne zanima. Ta skupina navijačev na stadionih povzroči največ škode, nasilje se pogosto prenese tudi na ulice. Takih navijačev je v Sloveniji relativno malo, je pa v zadnjih letih opazen porast tega tipa.

4. Navijač – politični aktivist: navijaška skupina za navijača predstavlja prostor za izražanje njegovih političnih opredelitev. Taki navijači na tekme pogosto prinašajo nacionalne zastave in druge politične pripomočke ter so pobudniki petja in navijanja s političnimi vsebinami.
5. Navijač novinec: najstnik, ki ga privlači razburjenje in napetost na športni prireditvi, ne povzroča neredov, navijaška skupina je zanj ideal.

Notranjo strukturo navijaških skupin je opisal Košir (1997), ki meni, da celotno navijaško skupino sestavljajo trije deli.

- *Vžigalno jedro* je središče vsake navijaške skupine. Sestavljajo ga najbolj dejavni posamezniki. Na vrhu hierarhije je karizmatični vodja skupine, ki daje pobudo pri navijanju. Pogosto so člani vžigalnega jedra znani policiji, ker so bili v preteklosti pobudniki nasilnega vedenja.
- *Privrženci jedra* so večinoma mlade osebe, ki posnemajo vžigalno jedro. Če se vžigalno jedro obnaša nasilno, je verjetno, da bo tudi v tej skupini prišlo do nasilja.
- *Opazovalci* so tisti, ki v primeru nasilnega vedenja prvih dveh skupin ne sodelujejo, ampak zgolj spremljajo dogajanje in ga spodbujajo z vzkliki in ploskanjem.

Poznamo dve vrsti nasilja, ki se pojavljata na športnih prireditvah: vandalizem in huliganizem. Pri vandalizmu gre za spontano nasilje, ki nastane kot posledica čustvene sprostitve med tekmo in dogajanjem, povezanim s tekmo. Ta tip nasilja naj bi bilo lažje nadzorovati, zato je lažje preprečiti tudi posledice. Bolj težaven je huliganizem, pri katerem gre za načrtno, zavestno in organizirano nasilje, ki se časovno in prostorsko navezuje na tekmo, vendar je vsebinsko relativno neodvisno od športnega dogajanja. Ta vrsta je nepredvidljiva in posledično težko obvladljiva.

Tema je aktualna in veliko strokovnjakov se je že ukvarjalo s problematiko nasilja na športnih prireditvah, obstaja tudi več teorij, ki opisujejo vzroke za nastanek tega nasilja. Skozi leta so opažali, da se je v Evropi nasilje le stopnjevalo in okrepilo z uporabo orožja, pirotehničnih

sredstev in drugih predmetov. Izvajalci neredov so večinoma mladi (Cvijanovič, 2009). Vzroke za nasilje na športnih prireditvah lahko razdelimo na primarne in sekundarne. K primarnim dejavnikom štejemo tiste dejavnike, ki izhajajo iz splošnih družbenih problemov (nezaposlenost, slabi življenjski pogoji, negotova prihodnost, pomanjkljiva vzgoja). K sekundarnim in pospeševalnim dejavnikom prištevamo skupinsko identifikacijo, ki jo skupine izražajo z uniformiranostjo, zastavami in drugimi simboli. Velik dejavnik, ki posameznike motivira, da se včlanijo v navijaške skupine in sodelujejo pri raznih vedenjih, je ta, da posameznik v skupini ostane anonimen. Pospeševalna dejavnika sta lahko tudi alkohol ali droge (Košir, 1997).

3.2 Primeri terorističnih napadov v športu

Športne prireditve, predvsem veliki mednarodni športni dogodki, ki privabljajo tisoče gledalcev, so dovzetni tudi za teroristične napade. Čeprav so poskusi terorističnih napadov bistveno manj pogosti kot nasilno vedenje navijačev, so lahko posledice veliko bolj tragične in uničujoče. Rahman in sodelavci (2023) poročajo, da je bilo v času od leta 1970 do leta 2019 po svetu izvedenih 74 terorističnih napadov na prizorišča športnih dogodkov. Tarčo največjega števila napadov predstavljajo nogometni stadioni. Najbolj pogosta metoda napada je bila eksplozija ali bomba (88 % primerov). Največ napadov se je zgodilo na območju Bližnjega vzhoda in Severne Afrike. V napadih je umrlo skupno 213 oseb, več kot 700 je bilo ranjenih.

V nadaljevanju bo opisanih nekaj terorističnih napadov, ki so v svetu vzbudili največ pozornosti:

- München, 1972: teroristični napad se je zgodil med poletnimi olimpijskimi igrami, ko je skupina osmih teroristov palestinske teroristične skupine napadla, ugrabila in ubila 11 izraelskih športnikov. Dva talca sta umrla med ugrabitvijo, ostali so bili ubiti med neuspešno reševalno akcijo.
- Atlanta, 1996: teroristični napad v ZDA se je zgodil med poletnimi olimpijskimi igrami v času koncerta, ki so ga organizirali v sklopu iger. Bomba je bila skrita v nahrbtniku, storilcu jo je uspelo pretihotapiti na prizorišče kljub zelo ostremu varnostnemu nadzoru. V napadu je umrla ženska.
- Boston, 2013: med Bostonskim maratonom sta eksplodirali dve bombi, ki sta ubili tri ljudi in jih ranili še 264. Bombi sta eksplodirali dve uri za tem, ko je prišel v cilj zmagovalec. V lovu na storilca je bilo ubitih več ljudi, nekaj policistov je bilo poškodovanih.

- Pariz, 2015: teroristični napadi v Parizu leta 2015 so predstavljali serijo koordiniranih napadov. Ena izmed tarč je bil stadion Stade de France, ki je gostil nogometno tekmo med Francijo in Nemčijo. Med tekmo so se slišale eksplozije, teroristom ni uspelo vstopiti na stadion, vendar so zvoki eksplozij povzročili paniko med gledalci. Skupno je bilo v napadih ubitih več kot 130 ljudi.

4 OPREDELITEV VARNOSTI IN VAROVANJE

Definicija varnosti se navezuje na obstoj posameznika kot duševnega, kulturnega, duhovnega in fizičnega bitja ter zagotavlja kakovostno bivanje v naravnem in družbenem okolju. Varnost sprejemamo kot kompleksni pojem, največkrat razpravljamo o občutku varnosti in kako biti varen ter o tem, kako si želi vsak posameznik imeti občutek brezskrbnosti. Varnost lahko razumemo kot skupinsko, nacionalno, individualno, kolektivno, državno, socialno, javno in zasebno varnost (Pečar, 1994). Ob začetku opredeljevanja varnosti je bil poudarek na mednarodnem sistemu in državi, kasneje se je koncept varnosti začel usmerjati v posameznika. Na začetku je bila pomembna le državna varnost, na prehodu v 21. stoletje so v ospredje prišle nevojaške grožnje. K spremembi opredelitve varnosti je pripomogla globalizacija, pod okrilje varnosti so se vključili nedržavni akterji in s tem je bilo več pozornosti namenjene varnosti posameznika, družbene skupine, organizacije in podjetja ter tudi človeški varnosti (Bilgin, 2003). Varnost bi morala biti osnovni temelj delovanja družb. Predstavlja se kot stanje, ko nas ne ogroža kakršna koli nevarnost ali stanje, ki v nas ne vzbuja občutka ogroženosti. Različne družbene ureditve so pripomogle k temu, da so se odnosi do pojma varnosti spreminjali in razvijali. Spremembe in razvoj so pripomogli k povečanju uporabe sistemov za nadzorovanje in varovanje. Povečala se je uporaba sistemov in naprav za nadzorovanje, kar je posledično vodilo do povečanja varnosti (Pečar, 1994).

Varovanje predstavlja eno izmed prirojenih človeških lastnosti, sploh kadar gre za varovanje lastnine in najbližjih. Varovanje je stanje, v katerem zagotavljamo fizični, duševni in duhovni obstoj posameznika ter občutek osebne varnosti. Pojem varovanje je širok, uporabljamo ga, ko govorimo o obrambni strategiji, državni politiki in notranje varnostnih problemih ter javnem varovanju. Lahko bi rekli, da gre za neke vrste aktivnost, v katero so vključeni postopki in ukrepi, ki jih opravlja posameznik za zaščito sebe, druge osebe in za zaščito premoženja pred poškodovanjem oziroma uničenjem, krajo ali oškodovanju na drugi način (Petauer idr., 1999). Sprva so fizična varovanja zagotavljali s prisotnostjo fizično močnih in oboroženih ljudi. Sčasoma so začeli iskati ideje, kako zagotoviti varovanje brez stalne prisotnosti ljudi in odgovor je tičal v tehničnem varovanju. Tehnično varovanje je obsegalo predvsem implementacijo preprostih in manjših sistemov požarnega in protivlomnega varovanja – npr. varovalne ograje, ograde in rešetke. V današnjem času so opazni napredki. Sodobno varovanje predstavlja dejavnost, ki je namenjena zaščiti človeških življenj, materialnih dobrin ter preprečevanju poškodovanja tuje lastnine in kriminala. Da na javnih ali zasebnih prireditvah, dogodkih ne bi

prihajalo do kršenja ali poškodovanja materialnih dobrin, tuje lastnine, izgredov ali poseganja v človeško življenje, organiziramo in najemamo varovanje različnih varnostnih služb, ki delujejo kot zasebno varovanje (Praprotnik, 2009).

4.1 Zasebno varovanje

Zasebno varovanje je dejavnost za varovanje ljudi in premoženja, ki jo »Slovenija ureja v javnem interesu z namenom varovanja javnega reda, javne varnosti, varstva naročnikov, tretjih oseb in varnostnega osebja, ki neposredno opravlja svojo dejavnost«. Namen zasebnega varovanja je varovanje premoženja in ljudi na varovanem območju, omejenem prostoru ali objektu pred nezakonitim dejanjem, uničenjem ali poškodovanjem s pomočjo varnostnega osebja in s sistemi tehničnega varovanja. Varnostno osebje mora imeti veljavno licenco, ki naj vsebuje vse pogoje za opravljanje zasebnega varovanja. Odgovorno je za varovanje življenj, osebno varnost, izdeluje varnostne načrte in zagotavlja red na javnih prireditvah (Ministrstvo za notranje zadeve, b.d.).

4.1.1 Fizično varovanje

Fizično varovanje pomeni varovanje oseb in premoženja pred raznimi napadi, ropi in grožnjami. To je varovanje, v katerem sodelujejo varnostniki, ki se usposobijo za določeno vrsto varovanja in imajo opravljeno poklicno kvalifikacijo in pridobljeno licenco. Opravljajo naloge, kot so varovanje ljudi, varovanje posamezne osebe (osebni stražar), premoženja ali lastnine. Podbregar (2007) meni, da moramo, kadar govorimo o fizičnem varovanju, najprej opredeliti uporabo pojma fizično varovanje. V literaturi lahko najdemo različne opredelitve. Ko razpravljamo o fizičnem varovanju, najprej pomislimo na varovanje, ki ga izvajajo strokovno usposobljeni delavci – varnostniki. Da pride do potrebe po vzpostavitvi varovanja, moramo izhajati iz ocene tveganja, zato mora biti ocena ogroženosti toliko slaba in velika, da je uvedba smiselna. V takih primerih mora priti do sodelovanja med tehničnim in fizičnim varovanjem.

Ukrepi in naloge varnostnikov, ki so zapisane v ZZasV-1 (2011), morajo biti objavljene na vidnem mestu določenega varovanega območja, tako da je vsem vidno, katere ukrepe lahko varnostnik izvaja. Najpogosteje se fizično varovanje izvaja v naslednjih primerih: varovanje podjetja (vhodi, kontrola vstopa), varovanje parkirišč, varovanje gradbišč (pregled okolice in strojev), varovanje raznih zgradb in prostorov, varovanje pomembnih oseb in varovanje javnih prireditev, predvsem športnih dogodkov (pregled oseb, kontrola vstopa).

Pravna podlaga ukrepov in dolžnosti varnostnikov je določena v ZZasV-1. Po 45. členu ZZasV-1 smejo varnostniki uporabiti naslednje ukrepe:

- opozorilo,
- ustno odredbo,
- ugotavljanje istovetnosti,
- površinski pogled,
- preprečitev vstopa oziroma izstopa iz varovanega območja,
- zadržanje osebe,
- uporabo fizične sile,
- uporabo sredstev za vklepanje in vezanje.

Pri opravljanju nalog zasebnega varovanja je varnostnik dolžan takoj obvestiti policijo, če ugotovi, da se pripravlja, izvršuje ali je izvršeno kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti (Čas, 2006).

Samo fizičnega varovanja dandanes ni veliko. Uporabniki manjših poslovnih objektov ali hiš svoje premoženje zavarujejo z uporabo tehničnega varovanja.

4.1.2 Tehnično varovanje

Sistemi za tehnično varovanje so posamezna ali povezana tehnična sredstva in naprave, ki omogočajo odkrivanje, preprečevanje ogrožanja in nadzor dogajanja v varovanem objektu (ZZasV-1, 2011). Za tehnično varovanje skrbijo usposobljeni strokovnjaki, ki z uporabo sodobnih alarmnih in videonadzornih sistemov ter sistemov mehanske zaščite zagotavljajo visoko stopnjo varnostnih storitev na tem področju. Pomembno je, da se sisteme redno servisira in pregleduje, saj lahko v nasprotnem primeru storilci izkoristijo sisteme, lahko jih onesposobijo ali preprečijo optimalno delovanje, spremenijo lahko kot delovanja kamer ali onesposobijo sirene (Breznik, 2012).

Fefer (2004) je sisteme tehničnega varovanja po svoji funkcionalni namembnosti razdelil na šest večjih skupin:

- **Sistem protivlomnega varovanja:** uporabljamo ga za javljanje nepooblaščenega vstopa na varovano območje. Z njim vloma ne moremo preprečiti, nam pa pomaga pri odkrivanju in

javljanju, da je nekdo vlomil v objekt. Sistem sestavljajo senzorji, alarmna centrala, tipkovnica in sirene.

- **Sistem protipožarnega varovanja:** namenjen je zgodnjemu odkrivanju in javljanju vseh vrst požarov, predstavlja nepogrešljiv člen za zaščito pred požari. Sodobne naprave zaznajo oblake dima, omogočajo natančno lokalizacijo in opis dogodkov, ki so se zgodili na zaščitenem objektu. Sistem sestavljajo javljalniki požara, protipožarna centrala, ročne tipke in sirena.
- **Sistem video nadzora:** video nadzor se uporablja za zunanji nadzor objektov (tovarne, skladišča, parkirišča, dvorišča itd.), za nadzor v objektih (podjetja, hoteli, trgovine itd.), za nadzor delovnih procesov, pregled vhodov v objekte in izhodov iz objektov, za preprečevanje ropov, kasnejšo analizo ropov, za preprečevanje prevar in nepravilnosti. Sestavni deli video nadzora so kamere, snemalniki, monitorji in povezave med njimi. Če uporabljamo video nadzor, je treba upoštevati Zakon o varstvu osebnih podatkov in njegove določbe, kar pomeni, da mora oseba, ki izvaja video nadzor, o tem objaviti obvestilo.
- **Sistem pristopne kontrole:** omogoča nadzor nad zaposlenimi v poslovnih objektih, obiskovalci, serviserji in zunanjimi sodelavci. S sistemom pristopne kontrole torej dobimo podatke o ljudeh, ki se gibljejo po varovanem objektu. S pristopno kontrolo se običajno nadzoruje in omejuje dostop do posameznih prostorov, spremlja evidenco vstopa in izstopa v določene prostore, vodi se evidenca prisotnosti ter delovnega časa. Gradniki pristopne kontrole so čitalniki, identifikacijski elementi, krmilne enote, odpiralni mehanizmi, ključavnice, komunikacijska mreža in nadzorni program.
- **Sistem mehanske zaščite:** eden najstarejših sistemov varovanja. Kljub številnim elektronskim napravam za varovanje, ki jih danes poznamo, je mehanska zaščita še zmeraj ena bistvenih elementov tehničnega varovanja. Sestavljajo jo različne fizične ovire, s katerimi se vlomilcu oteži in prepreči dostop do varovanega območja. Kakovost mehanske zaščite se pokaže predvsem v času, ki ga vlomilec potrebuje, da pride do varovanega objekta. Če je urejeno tudi elektronsko varovanje, je ta čas še pomembnejši, saj lahko mehanska zaščita podaljša čas za toliko, da se zazna dogodek in se sproži alarm. Najbolj učinkovito varovanje je kombinacija mehanskega in elektronskega. Med najpogosteje uporabljene elemente mehanske zaščite štejemo varnostna vrata (protivlomna), ključavnice, protivlomne folije, varnostna stekla, polkna, rolete, rešetke, ograje, varnostne omare in trezorje.

- **Sistem za detekcijsko merjenje gorljivih in strupenih plinov:** namenjen je neprekinjeni kontroli prisotnosti eksplozivnih plinov ali hlapov in se uporablja v prostorih, kjer lahko pride do uhajanja. Z različnimi metodami detekcije zaznamo koncentracijo plinov že v začetni fazi uhajanja. Sistem detekcije zapre dovod plina, izklopi električno inštalacijo in vklopi prezračevalni sistem, da prepreči nastanek nevarne koncentracije v prostoru. Za zaznavanje plinov v sistemu skrbijo javljalniki. Ko zaznajo spremembo gostote plina v zraku, obvestijo centralo. Različni javljalniki obstajajo za različne vrste plinov.

4.2 Varovanje športnih prireditev

Če upoštevamo zakonodajo in predpise, so lahko v zagotavljanje reda, varnosti, zaščite in reševanja na športnih prireditvah vključeni reditelji, mestni ali občinski redarji, policisti, varnostniki, člani civilne zaščite in gasilci. Ob tem je treba upoštevati oceno ogroženosti in varnostna tveganja, pripraviti je treba načrt varovanja. Varovanje športnih prireditev je integralno in kot tako zagotavlja obvladovanje različnih vrst ogroženosti ter varnostnih in drugih tveganj. Za osebe, ki motijo športno prireditev, je predpisana kazen, prav tako je kazen predpisana za organizatorja v primeru, da osebe, zadolžene za varovanje, ne izpolnjujejo pogojev. Po analizi stanja na področju izvajanja storitev zasebnega varovanja športnih prireditev je bilo ugotovljeno, da se pojavljajo predvsem naslednje težave:

- organizatorji na varnost gledajo le kot na strošek, ne kot na nekaj, kar bi prispevalo k boljšim poslovnim rezultatom,
- nekatera področja zasebnega varovanja niso zadostno zakonodajno urejena,
- država opravlja inšpekcijski nadzor nad posameznimi področji zasebnega varovanja, a ne financira varnostnih sistemov,
- zmanjševanje stroškov organizacije se pogosto najprej začne s krčenjem sredstev za varovanje,
- pri uporabnikih, ki najamejo storitev zasebnega varovanja, je bolj pomembna nizka cena kot dobra kakovost.

Podjetje za varovanje, ki se ga najame za varovanje prireditve, mora imeti licenco ministrstva za notranje zadeve za varovanje javnih zbiranj. V skladu z zakonodajo ni dovolj, da ima podjetje samo zbirno ali posamično licenco. Preveriti je treba tudi, ali izbrana družba zaposluje ustrezno število varnostnikov, ki izpolnjujejo zakonske pogoje. Varnostniki, ki opravljajo varovanje, morajo ves čas varovanja prireditve pri sebi imeti službeno izkaznico, s katero lahko potrdijo,

da so imetniki licence za opravljanje dejavnosti varovanja. Nositi morajo delovno obleko, na kateri je znak imetnika licence. Zelo pomemben dokument pri organizaciji prireditve je varnostni načrt ali elaborat. Organizator sklene pogodbo o izdelavi varnostnega elaborata s samostojnim podjetnikom ali gospodarsko družbo, ki ima ustrezno licenco. Glede na oceno tveganja, pričakovano število obiskovalcev, trajanje prireditve in druge okoliščine, ki lahko vplivajo na varno izvedbo, se z varnostnim elaboratom določi zadostno število članov varovanja, ki skrbijo, da ne pride do izgredov. Eden izmed sestavnih delov varnostnega elaborata je tudi načrt evakuacije, ki mora biti pripravljen za izredne primere (Bubnič idr., 2009).

Varnostniki imajo natančno določene naloge, morajo biti primerno urejeni, vljudni, spoštljivi in osredotočeni. Glavne naloge varnostnikov so, da sprejemajo gledalce, se odzivajo na njihove pritožbe, jih usmerjajo, pomagajo pri varnem vstopu in izstopu, pregledajo stadion pred in med tekmo, se odzovejo na morebitne incidente itd. V grobem gre pri nalogah varnostnikov za zagotavljanje varnosti, odvračanje nevarnosti, krepitev varnostne kulture ter spoštovanje življenja, dostojanstva in pravic človeka (Bureš. 2004).

Pri vzdrževanju javnega reda na športnih prireditvah ima pomembno vlogo tudi policija. Naloga policije je predvsem preventivno delovanje. Gorenak in sodelavci (2013) govorijo o različnih aktivnostih, ki jih policija izvaja, da bi preprečili neljube dogodke. Te aktivnosti so patruljiranje, opazovanje in razgovori z udeleženci ter razgovori s potencialnimi izgredniki. Pomembno je, da so policisti prisotni na kritičnih mestih prireditvenega prostora, saj že sama prisotnost pomeni manjšo verjetnost izgredov. Če pa pride do množičnih izgredov, lahko policijska enota zahteva pomoč policijske postaje, v skrajnosti tudi pomoč generalne policijske uprave. Kadar prihaja do kršitev javnega reda in miru, policija deluje represivno, da se čim hitreje vzpostavi javni red.

4.2.1 Ocena tveganja

Kadar pride do nezaželenih dogodkov med pripravo ali izvedbo športne prireditve, lahko to škoduje ugledu organizatorja ali športnega dogodka. Naloga vodje tekmovanja in sodelujočih je, da ocenijo krizne točke in posebej naslovijo tiste, ki potrebujejo večji poudarek. Potrebna je tudi izdelava načrta za reševanje kriznih točk in kako bi jih zmanjšali. Do neljubih dogodkov lahko pride iz notranjega ali zunanjega okolja prireditve. Vsak zaposleni mora imeti določene naloge in ukrepe ter mora vedeti, kako posredovati v primeru incidenta. Ko je prireditev dobro

in pravilno načrtovana, s samo izvedbo ne bi smeli imeti težav. Lahko pa pride do nepričakovanih izgredov. Stopnje tveganja prireditve delimo na:

A dogodek – dogodek visokega tveganja

Pri takih dogodkih lahko skoraj zagotovo pričakujemo, da bo prišlo do kršitve. Pričakujemo tudi večje število navijačev ali napovedane večje skupine navijačev različnih ekip in navijače, znane po izgredih v preteklosti. Stopnjo tveganja določi direktor policije v sodelovanju z organizatorjem.

B dogodek – dogodek srednjega tveganja

Pri srednjem tveganju pričakujemo možnost nastanka incidenta ali verjetnost kakšne kršitve. Tudi pri tej stopnji pričakujemo večje število navijačev. Varnostni organi morajo za varnost skrbeti kot na ravni visokega tveganja, za to vrsto pa se odločita organizator in vodja policije.

C dogodek – dogodek nizkega tveganja

Pri dogodku nizkega tveganja ne pričakujemo izgredov ali kršenja javnega reda. Je pa možnost, da pride do manjših incidentov, zato je vseeno potrebna varnostna služba. Ne pričakujemo večjega števila navijačev. O tej stopnji se odloči komandir lokalne policijske postaje, ki je odgovoren za varovanje in načrtovanje tekmovanja. Potrebno je zgolj urejanje prometa in preventivno pregledovanje okolice in nadzor navijačev (Vidovič, 2011).

5 UKREPI ZA IZBOLJŠANJE VARNOSTI

Lastnik športnega objekta je dolžan poskrbeti za dobro vzdrževanje objekta in delovanje tehnične infrastrukture. Vsak organizator mora pred načrtovanjem športne prireditve preveriti, ali športni objekt ustreza vsem predpisanim standardom in vsem pravilom. Šele ko se to okvirno preveri, se lahko poda prijava za javno prireditev. Policija in drugi varnostni organi nato naknadno preverijo ustreznost objekta, skupaj skušajo ugotoviti, ali objekt ustreza določeni prireditvi. Ukrepe, ki so potrebni za dobro varnost prireditve, delimo na organizacijske, gradbene, požarnovarnostne in tehnične. Organizatorjeva naloga je, da poskrbi za ustreznost ukrepov (Bubnič, 2009).

5.1 Organizacijski ukrepi

Organizacijski ukrepi so najbolj pomembni pri zagotavljanju varne prireditve, zapisani so v zakonodaji. Natančno opredeljeno je, kako je treba organizacijske ukrepe izvajati. Organizator je odgovoren za nemoteno izvedbo športne prireditve. Kot že omenjeno, organizator najame varnostno službo, kadar so prireditve ocenjene kot prireditve visokega tveganja, se varnostni službi pridruži policija. Pojav varnostnega incidenta ali požarne ogroženosti je odgovornost organizatorja, ki mora poskrbeti za varnost. Najprej se kontrolira vstopnice, poskrbeti je treba za pregled oseb pred začetkom prireditve ali pred vstopom na objekt, s tem se prepreči vnos nedovoljenih oziroma nevarnih predmetov. O tem, katere predmete je prepovedano vnašati, so obiskovalci obveščeni preko napisov. Organizacijski ukrep kontrole vnosa nevarnih predmetov je preventiven (Gostiša, 2003).

5.1.1 Kontrola vstopnic

Organizator lahko proda toliko vstopnic, kot je predpisan normativ števila gledalcev za objekt, na katerem se izvaja prireditev oziroma predpisan normativ števila gledalcev, ki je zmanjšan za število udeležencev z brezplačnim vstopom (Uredba o splošnih ukrepih v športnih objektih na športnih prireditvah, 2003). Organizator mora zagotoviti, da so na vstopnicah s posebno oznako označeni vhodi, na katerih bodo gledalci vstopali. Ob prehodu kontrolne enote sistem odčita črtno kodo, v nekaj trenutkih preveri, ali je vstopnica veljavna, in evidentira njen vhod. Z isto vstopnico ni več mogoče ponovno vstopiti. Za športne prireditve s posebno velikim tveganjem izgredov se lahko pridobijo podatki udeležencev ob nakupu vstopnice. Ob taki športni prireditvi mora organizator od udeležencev prireditve ob nakupu vstopnice pobrati osebne podatke. Po zakonu lahko zbira podatke o osebnem imenu, državljanstvu in stalnem ali začasnem prebivališču, vendar samo od posameznikov, na katere se ti podatki nanašajo. Podatke mora

organizator zadržati največ tri mesece od prireditve, potem pa je te podatke treba uničiti. Osebne podatke lahko organizator posreduje le policiji za izvrševanje nalog. V primerih, ko identificiramo kupca vstopnice, lahko seznam kupcev primerjamo s seznamom oseb, ki imajo prepoved vstopa (Bureš, 2004).

5.2 Infrastruktura

Športni objekti (stadioni, dvorane) so pomemben del športne prireditve. Velik problem predstavlja varnost na športnih objektih, zato se pogosto zahteva gradnjo novih ali izboljševanje obstoječih stadionov, ki bi ustrezali varnostnim zahtevam. Posebno pozornost je treba nameniti tudi okolici, dostopu za invalide in urejenim sanitarnim prostorom za obiskovalce. Na vsakem športnem objektu je treba določiti maksimalno zmogljivost in pri tem upoštevati dinamiko množic. Objekti, namenjeni športnim prireditvam, morajo biti grajeni tako, da se zagotovita statična gradbena in požarna stabilnost. Pri načrtovanju je treba upoštevati tudi dinamične obremenitve. V zgodovini so se že pojavili primeri, ko so množice obiskovalcev podrle tribuno, kar je povzročilo poškodbe in celo žrtve. V fizičnem smislu je priporočljivo tribune razdeliti z ločenimi dohodi, kar navijače razdeli v manjše skupine. Na stadionih, ki sprejmejo več kot deset tisoč mest, ne sme biti nobenih stojišč (Gostiša, 2003).

5.3 Požarno varnostni ukrepi

Na požarno varnost je treba misliti že pri sami gradnji, pomembno je, da se uporabljajo gradbeni materiali, ki onemogočajo oziroma preprečujejo nastanek in širjenje požara. Priporočljivo je, da so to materiali, ki prenašajo visoko temperaturo, niso topljivi, so odporni na ogenj. V primerih, ko pride do požara, pride do odgovornosti organizatorja, če je poskrbel za požarni red in jasna navodila v primeru požara. Udeleženci športne prireditve morajo biti seznanjeni s požarnim redom, navodili, požarnim načrtom in načrtom evakuacije (Tomažin, 2012).

5.4 Tehnični ukrepi in sistemi tehničnega varovanja

Z ustreznimi tehničnimi ukrepi povečamo varnost ter poskrbimo za boljši nadzor nad objektom in okolico. Med tehnične ukrepe štejemo varnostne mehanizme, ki pripomorejo k izboljšanju varovanja objekta ali preprečitvi nastanka škode. Ukrepi pripomorejo k izboljšanju komunikacije in zaznavanju nevarnosti. Najbolj enostaven tehnični ukrep je razsvetljava in oznake za smeri izhodov (Gostiša, 2003). Vendar pa pri načrtovanju varnostnih ukrepov za velike mednarodne športne prireditve na zadošča samo upoštevanje tehničnih predpisov, zato pomaga dejstvo, da poznamo tudi nekaj zelo naprednih tehničnih ukrepov, ki vključujejo

različne tehnologije in sisteme za prepoznavo, preprečevanje in obvladovanje morebitnih varnostnih groženj. Sistem video nadzora s kamerami, postavljenimi na strateških mestih, omogoča spremljanje dogajanja v realnem času. Napredni sistemi prepoznavanja obrazov lahko pomagajo pri identifikaciji sumljivih oseb. Video nadzor omogoča tudi identifikacijo oseb, ki so odgovorne za izgrede. Velika verjetnost je, da bodo varnostni ukrepi v prihodnosti temeljili na uporabi umetne inteligence (Hall idr., 2010).

6 ANALIZIRANJE RAZMER Z INTERVJUJEM

Ker bi o postavljenih hipotezah težko sklepala zgolj skozi teoretičen pregled, sem opravila intervjuje s tremi varnostniki, ki imajo na področju varovanja športnih prireditev z mednarodno udeležbo bogate izkušnje. Intervjuji so bili opravljeni med 1. 8. in 15. 8. 2023, intervjuvanci so stari med 35 in 50 let, pred začetkom pa so bili seznanjeni, da bodo ostali anonimni. Intervjuji so se snemali in so bili nato zapisani, vsi so v celoti dodani v poglavju Priloge.

Vprašanja v intervjuju so bila naslednja:

- Kakšne vrste mednarodnih športnih prireditev ste že varovali?
- Ali menite, da so priprave na varovanje teh prireditev zahtevnejše v primerjavi z nacionalnimi prireditvami? Če ja, zakaj?
- Ali ste opazili razlike v varnostnih predpisih med mednarodnimi in nacionalnimi športnimi prireditvami? (Kako te razlike vplivajo na vaše delo pri pripravah na varovanje?)
- Ali se mednarodni športni dogodki soočajo s specifičnimi tveganji, ki jih nacionalni dogodki ne? Kako se ti izzivi odražajo v pripravah na varovanje?
- Ali obstaja poseben protokol za prepoznavanje oseb, ki jim je prepovedan vstop na prireditev?
- Kakšna orodja in tehnologije se uporabljajo za prepoznavanje posameznikov, ki jim je prepovedan vstop? Ali menite, da so ta orodja učinkovita?
- Kako se je v zadnjih letih tehnologija v varovanju športnih prireditev spremenila? Kakšne nove tehnološke rešitve so bile uvedene in kako so vplivale na varnost na prireditvah?
- Ali na podlagi vaših izkušenj menite, da bi nadaljnji razvoj in uvajanje tehnoloških rešitev še naprej izboljševala varnost na mednarodnih športnih prireditvah?

Po analizi podanih odgovorov ugotavljam, da imajo vsi trije intervjuvanci izkušnje z varovanjem športnih prireditev z mednarodno udeležbo, kar je bil tudi pogoj za sodelovanje. Vsi intervjuvanci menijo, da so priprave na varovanje športnih prireditev z mednarodno udeležbo zahtevnejše, pri tem navajajo različne razloge. Dva intervjuvanca poročata o zakonskih razlikah, en intervjuvanec pa razlik ni zaznal. Kar se tiče specifičnih tveganj, se jih največ nanaša na navijaške skupine, kot najbolj kritičen šport je izpostavljen nogomet. En intervjuvanec je podal podroben opis protokola za prepoznavanje oseb, ki jim je prepovedan

vstop na prireditev, eden pa je povedal, da je to predvsem delo policije. Za prepoznavanje navedenih oseb se uporablja izdelan seznam s fotografijami in lastna osebna zaznava varnostnikov, ki opravljajo naloge na vhodih na prireditvene prostore. Vsi trije menijo, da ima tehnologija potencial pri izboljševanju varnosti.

7 SKLEP

V diplomskem delu sem opisala športne prireditve in postopek organizacije športnih prireditev. Velik poudarek je bil na zakonodajni ureditvi športnih prireditev v Sloveniji. Ugotovila sem, da so pomembni predvsem Zakon o javnih zbiranjih, Zakon o športu, Uredba o splošnih ukrepih v športnih objektih na športnih prireditvah, Zakon o omejevanju porabe alkohola, Zakon o varstvu javnega reda in miru ter Zakon o zasebnem varovanju. Zanimalo me je tudi, kakšna je dinamika na športnih prireditvah in kdo povzroča največ izgredov oziroma kakšne so druge potencialne grožnje, zaradi katerih je pomembno zagotoviti učinkovito varovanje. Kot najbolj problematične se omenjajo navijaške skupine, konkretno huligani. Dotaknila sem se različnih ukrepov za zagotavljanje varnosti in vloge uporabe napredne tehnologije. Med pomembne ukrepe sodijo organizacijski, požarno varnostni in tehnični, eden izmed bistvenih vidikov varne športne prireditve pa je tudi primerna infrastruktura.

Eden izmed ciljev, ki sem si ga zadala, je bil analizirati postopke in zahteve za uspešno prijavo športne prireditve z mednarodno udeležbo. Uspelo mi je izpolniti prvo polovico cilja, torej analizirati postopke za uspešno prijavo športne prireditve, drugi del cilja, ki se navezuje na mednarodno udeležbo, pa je izpolnjen v manjši meri, saj sem lahko ugotovila le, da je potrebno skrbno upoštevanje mednarodnih predpisov. Ker je moja tema široka in se nisem osredotočila zgolj na en šport ali eno organizacijo, mi ni uspelo analizirati vseh postopkov in zahtev, ki jih določajo različne organizacije. Vključila sem Evropsko konvencijo o nasilju in nedostojnem obnašanju gledalcev na športnih prireditvah, s katero pa so želeli priporočiti ukrepe zlasti za varnost na nogometnih tekmah. Kljub temu sem ugotovila, da so priprave na varovanje športnih prireditev z mednarodno udeležbo zahtevnejše zaradi strožjih mednarodnih predpisov, kar potrjuje mojo prvo hipotezo. Prvo hipotezo H1 lahko potrdim na podlagi teoretičnega pregleda, s katerim ugotavljam, da so mednarodni predpisi strožji, in na podlagi odgovorov, zbranih z intervjuji, v katerih intervjuvanci poročajo o zahtevnejših pripravah na varovanje športnih prireditev z mednarodno udeležbo. Zahtevnejše so zaradi varnostnih zahtev mednarodnih organizacij, zaradi udeležbe tujih gostov in posledično večje verjetnosti napadov ter izgredov. Priprave na varovanje so zahtevnejše tudi zaradi potrebe po preučevanju navad navijaških skupin, ki prihajajo na mednarodne dogodke. Ko govorimo o razlikah med nacionalnimi in mednarodnimi predpisi, je treba poudariti, da razlike niso bistvene, so pa dovolj velike, da je priprava na varovanje zahtevnejša.

Naslednji cilj je bil identificirati ključne težave in izzive pri varovanju. Kot najbolj kritičen se izpostavlja nogomet in navijaške skupine, ki so prisotne na nogometnih tekmah. Športni dogodki z mednarodno udeležbo predstavljajo specifična tveganja že zaradi udeležbe tujih obiskovalcev, zaradi razlik v kulturi, veri itd. Največjo nevarnost predstavljajo »navijači«, ki na prireditev pridejo z namenom povzročanja izgredov in izvajanja nasilja. Velika težava se pojavlja tudi pri prepoznavanju oseb, ki imajo prepoved vstopa na športne prireditve. Obstaja poseben protokol, ki je v pristojnosti policije. Pred samo prireditvijo predstavnik Policije izdela seznam oseb s fotografijami, ga izroči vodji varnostnikov, varnostniki pa potem ob vhodu na prireditveni prostor prepoznavajo osebe, ki jim je vstop prepovedan. V primeru zaznave take osebe varnostnik osebo zadrži in jo izroči policiji, ki nadalje izvede prekrškovni postopek. Druga hipoteza H2 pravi, da se izvedba preprečitev vstopov na športne prireditve zoper osebe, ki jim je prepovedan vstop, slabo izvaja. Hipotezo H2 potrjujem, saj orodje, ki se trenutno uporablja, ni učinkovito. Varnostniki naj bi zraven svojih nalog opravljali še prepoznavo oseb. Človek je že tako ali drugače podvržen napakam, ob številnih drugih nalogah se napake pojavljajo še bolj pogosto in posledično se preprečitev vstopov slabo izvaja. Morebitno rešitev bi lahko predstavljalo avtomatsko prepoznavanje obrazov s pomočjo kamer in video nadzora. Tega zakonodaja zaenkrat ne dopušča zaradi varstva osebnih podatkov. S tem, ko omenjam video nadzor, se navezujem že tudi na zadnji cilj diplomskega dela.

Zadnji cilj, ki sem ga postavila, je bil dobiti vpogled v strategije za obvladovanje varnostnih tveganj in ugotoviti vlogo uporabe naprednih tehnologij. Kot dva predpogoja za učinkovito varovanje in obvladovanje varnostnih tveganj se vseskozi omenjata dobra priprava na varovanje in sodelovanje med tistimi, ki izvajajo varovanje. Zelo pomembno je, da varnostniki in policija delujejo usklajeno, čeprav varnostna služba opravlja varovanje samo na varovanem območju. Varnostniki morajo imeti licenco in vsa ustrezna znanja, da lahko opravljajo varovanje športnega dogodka, upoštevati morajo svoja pooblastila in se pravočasno odzvati ob morebitnih izgredih. Dobra priprava na varovanje pomeni izdelavo kakovostnega načrta varovanja, ki vključuje tudi morebitne nepričakovane dogodke in postopke reakcije. Poleg dobre priprave in sodelovanja učinkovitejše obvladovanje varnostnih tveganj zagotavlja tudi uporaba naprednih tehnologij. Tretjo hipotezo H3, ki pravi, da učinkovita uporaba sodobne tehnologije in inovativnih varnostnih pristopov olajša varovanje športnih prireditev z mednarodno udeležbo, potrjujem. V prid hipoteze govori tako sam teoretični pregled kot tudi intervjuvanci. Vsi trije menijo, da bi nadaljnji razvoj in uvajanje tehnoloških rešitev še naprej izboljševala varnost na mednarodnih športnih prireditvah. Zaskrbljujoče je dejstvo, da uvajanje tehnoloških rešitev v

Sloveniji že nekaj časa stagnira. Uporabljajo se zgolj sodobnejši video nadzorni sistemi. V tujini so že prisotne druge dobre rešitve (biometrija, prepoznavanje obraza), ki pri nas še niso bile uvedene. Razloge lahko, kot že omenjeno, iščemo v omejenosti z zakonodajo in v tem, da organizator tekmovanja pogosto zadosti zgolj minimalnim standardom.

Vse tri zastavljene hipoteze v diplomskem delu sem potrdila, zelo sem se približala zastavljenim ciljem. Kljub temu so se ob pisanju pojavile nekatere težave. Največ težav mi je predstavljalo dejstvo, da na področju varovanja športnih prireditev z mednarodno udeležbo do zdaj ni bilo izvedenih veliko empirično potrjenih raziskav. Večina tujih člankov poroča zgolj o zagotavljanju varnosti na mega dogodkih, kot potencialne grožnje so navedeni predvsem teroristični napadi. Kar se tiče različnih športov, je težko najti literaturo, v kateri ne bi bil poudarek na nogometu. Zaključki v diplomskem delu temeljijo na teoretičnem pregledu in izvedbi treh intervjujev, kar pomeni, da moramo biti previdni ob interpretaciji. Da bi lahko nekaj zagotovo sklepali, bi bilo v prihodnosti smiselno empirično preveriti zastavljene hipoteze. Nadaljnje raziskovanje bi lahko zajemalo tudi primerjavo varnostnih zahtev glede na lokacijo dogodka (npr. dvorana, stadion) in glede na različne športe.

Za konec bi rada opozorila, da je varovanje športnih prireditev kompleksen izziv, ki zahteva natančno načrtovanje, sodelovanje med različnimi organi in ustanovami ter pravilno uporabo sodobnih varnostnih tehnologij. Kljub težavam, s katerimi se organizatorji soočajo, je zagotavljanje varnosti na dogodkih ključnega pomena za zaščito udeležencev, gledalcev in ugleda prireditve. S pravilnim upravljanjem lahko zagotovimo varno in uspešno izvedbo.

8 VIRI IN LITERATURA

Allen, J., O`Toole, W., Harris, R. in Mcdonnell, I. (2008). *Festival & Special event management*. Australia: John Wiley & Sons.

Bilgin, P. (2003). Individual and societal dimensions of security. *International Studies Review, 5*(2), 203–222.

Bowdin, G., O'Toole, W., Allen, J., Harris, R. in McDonnell, I. (2006). *Events Management (2nd ed.)*. Routledge.

Breznik, M. (2012). Za učinkovito zaščito pred vlomilci ni dovolj le mehansko varovanje. *Revija Varnost, 60*(3), 27–31.

Bubnič E., Budnar Radilović M., Erjavec M., Grešak B., Hodža Frelih V., Jezeršek Turnes J., Lisec A., Markič M., Mlakar P., Novak Ž., Prebil M., Remic D., Vršec M. in Zajc B. (2009). *Dogodek od a do ž : priročnik za organizacijo in vodenje dogodkov* (1. natis). Planet GV.

Bukovnik, P. (2005). *Agresija in nasilje na športnih prireditvah in odzivi policije* [Diplomsko delo]. Ljubljana: P. Bukovnik.

Bureš, R. (2004). *Preprečevanje nasilja v športu*. Ljubljana: Mednarodna športna zveza Alpe Adria.

Cvijanovič, Z. (2009). *Nasilje na športnih prireditvah - mednarodna primerjava* [Diplomsko delo]. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Čas, T. (2006). *Zasebno varovanje za uporabnike varnostnih storitev*. Radlje: Atelje Kresnik.

Dunning, E. (2000). Towards a sociological understanding of football hooliganism as a world phenomenon. *European journal on criminal policy and research, 8*(2), 141–162. https://doi.org/10.1023/a:1008773923878

Fefer, D. (2004). *Sistemi tehničnega varovanja*. Ljubljana: Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja.

Getz, D. (1997). *Event management & Event tourism*. New York: Cognizant.

Gorenak, V., Žaberl, M., Krope, S. in Smolej, D. (2013). *Organizacija policijske dejavnosti in pooblastila*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Gostiša, I. (2003). Varnost na javnih prireditvah. *Ujma, 17*(2), 196–200.

Gršič, R. (2006). *Proces organizacije prireditve na primeru festivala Kamfest 2005* [Diplomsko delo]. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

Hall, S.A., Cieslak, T., Marciani, L., Cooper, W. in Mcgee, J. (2010). Protective security measures for major sport events: Proposing a baseline standard. *Journal of Emergency Management, 8*, 47–55. https://doi.org/10.5055/jem.2010.0004

Južnič, S. (1993). *Identiteta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Košir, M. (1999). Nasilje na športnih prireditvah. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, *3*(99), 225–233.

Minis, I., Paraschi, M. in Tzimourtas, A. (2006). The design of logistics operations for the Olympic Games. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management, 36*(8), 621–642. https://doi.org/10.1108/09600030610702899

Ministrstvo za notranje zadeve. (b.d). *Zasebno varovanje*. https://www.gov.si/teme/zasebno-varovanje/

Pečar, J. (1994). Kriminaliteta in varnost. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo, 45*(4), 337–345.

Petauer, T., Špehar, S. in Napast, A. (1999). *Sodobni sistemi varovanja in nadzorovanja*. Ljubljana: Agencija Poti.

Podbregar, I. (2007). *Varnostni in varstveni standardi v podjetju: skripta za usposabljanje za pridobitev pooblaščenega gospodarskega subjekta AEO po standardih TAXUD/2006/1450*. Ljubljana: samozaložba.

Praprotnik, N. (2009). *Nadzor nad prenosi alarmnih signalov* [Diplomsko delo]. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Rahman, G. R., Jasani, G. N. in Liang, S. Y. (2023). Terrorist attacks against sports venues: Emerging trends and characteristics spanning 50 years. *Prehospital and disaster medicine, 38*(3), 366–370. https://doi.org/10.1017/S1049023X23000377

Šugman, R. (1995). *Športna prireditev*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Tomažin, M. (2012). *Požarna preventiva* [Raziskovalna naloga]. Ljubljana: Gasilska zveza Slovenije.

Uredba o splošnih ukrepih v športnih objektih na športnih prireditvah. (2003). *Uradni list RS, št. 70/03 in 96/05*. http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED2984

Vidovič, D. (2011). *Množične kršitve javnega reda in miru na športnih prireditvah in pooblastila policije* [Diplomsko delo]. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Zakon o javnih zbiranjih (ZJZ). (2011). *Uradni list RS, št. 64/11*. http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1455

Zakon o omejevanju porabe alkohola (ZOPA). (2003). *Uradni list RS, št. 15/03 in 27/17*. http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3130

Zakon o športu (ZŠpo-1). (2017). *Uradni list RS, št. 29/17, 21/18 – ZNOrg, 82/20 in 3/22 – ZDeb*. http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6853

Zakon o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1). (2006). Uradni list RS, št. 70/06 in 139/20. http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3891

Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1). (2011). *Uradni list RS, št. 17/11*. http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5760

9 PRILOGE

Intervju 1

1. **Kakšne vrste mednarodnih športnih prireditev ste že varovali?**

Opravljali smo že varovanje:

- mednarodnih nogometnih tekem pod okriljem UEFA (kvalifikacije za Ligo prvakov, Ligo Evropa in Konferenčno ligo, kot tudi tekem v skupinskem delu Lige prvakov, tekem evropskega prvenstva U21 v nogometu);
- smučarskih tekem svetovnega pokala v alpskem smučanju pod okriljem FIS;
- kolesarskih dirk Tour of Slovenija;
- OFEM (EFOY) 2023 – Olimpijski festival Evropske mladine.

2. **Ali menite, da so priprave na varovanje teh prireditev zahtevnejše v primerjavi z nacionalnimi prireditvami? Če ja, zakaj?**

Da – priprave varovanj teh prireditev so zahtevnejše predvsem zaradi varnostnih zahtev mednarodnih organizacij, pod okriljem katerih le-te potekajo, kot tudi zaradi udeležbe tujih gostov na prireditvah, predvsem organiziranih navijaških skupin na nogometnih tekmah.

3. **Ali ste opazili razlike v varnostnih predpisih med mednarodnimi in nacionalnimi športnimi prireditvami? (Kako te razlike vplivajo na vaše delo pri pripravah na varovanje?)**

Bistvenih razlik v varnostnih predpisih med mednarodnimi in nacionalnimi športnimi prireditvami ni, saj z vidika varovanja pri nas za oba segmenta prireditev velja enotna nacionalna zakonodaja, ki se nanaša na javne prireditve, kot so Zakon o javnih zbiranjih, Zakon o varstvu javnega reda, Zakon o zasebnem varovanju itd. Razlika je le v tem, da pa interni predpisi organizacij, pod katerimi so organizirane prireditve (UEFA, NZS itd.), zahtevajo različne pogoje (število varnostnikov, policije, videonadzorni sistemi itd.) pri organizaciji in varnostnih zahtevah na samih prireditvah.

4. **Ali se mednarodni športni dogodki soočajo s specifičnimi tveganji, s katerimi se nacionalni dogodki ne? Kako se ti izzivi odražajo v pripravah na varovanje?**

Mednarodni športni dogodki predstavljajo vedno specifična tveganja že z vidika udeležbe tujih obiskovalcev na navedenih dogodkih, posebej pa je pri tem še odvisno, od kod so udeleženci mednarodnih dogodkov, zaradi razlik v kulturi, veri itd., prav tako pa glede načina prihoda in odhoda obiskovalcev in drugih udeležencev dogodka (letalski, železniški, cestni promet) in same nastanitve le-teh na območju, kjer poteka tak dogodek.

5. **Ali obstaja poseben protokol za prepoznavanje oseb, katerim je prepovedan vstop na prireditev?**

Da – glede tega obstaja poseben protokol. Evidenca oseb, katerim je prepovedan vstop na prireditev, je vodena na podlagi Zakona o nalogah in pooblastilih policije, ki ta ukrep tudi predpisuje, in jo vodi izključno Policija. Pred samo prireditvijo policijski vodja varovanja (predstavnik Policije) izdela seznam oseb, ki jim je na določeno prireditev (stadion) prepovedan vstop, s fotografijami oseb, ki ga izroči vodji varnostnikov, kateri za tem ob vstopu oziroma vhodu na prireditveni prostor na podlagi navedenega prepoznavajo osebe, katerim je vstop prepovedan in v primeru zaznave take osebe le-to zadržijo in izročijo predstavnikom Policije, ki zoper tako osebo izvedejo ustrezen prekrškovni postopek, saj neupoštevanje ukrepa predstavlja kršitev Zakona o nalogah in pooblastilih policije. Policija osebi, ki krši ukrep, prepove vstop, zaradi kršitve izreče globo, v kolikor pa oseba prepovedi ne upošteva in želi ponovno vstopiti na tak dogodek, ji lahko policija na podlagi navedenega zakona za čas trajanja prireditve tudi odvzame prostost in jo pridrži.

6. **Kakšna orodja in tehnologije se uporabljajo za prepoznavanje posameznikov, ki jim je prepovedan vstop? Ali menite, da so ta orodja učinkovita?**

Zaenkrat se za prepoznavanje navedenih oseb uporablja le izdelan seznam s fotografijami, kot je navedeno v prejšnjem odgovoru, in lastna osebna zaznava varnostnikov, ki opravljajo naloge na vhodih na prireditvene prostore.

To orodje ni učinkovito. Učinkovitejše orodje bi bil videonadzorni sistem s sistemom prepoznavanja oseb, nameščen na vhodih na prireditvene prostore.

7. **Kako se je v zadnjih letih tehnologija v varovanju športnih prireditev spremenila? Kakšne nove tehnološke rešitve so bile uvedene in kako so vplivale na varnost na prireditvah?**

V zadnjih letih se tehnologija pri varovanju športnih prireditev ni bistveno spremenila, razen tega, da se v zadnjih letih skoraj v vseh primerih (predvsem pri varovanju nogometnih tekem, tako mednarodnih kot nacionalnih) uporabljajo sodobnejši videonadzorni sistemi. Drugih bistvenih tehnoloških rešitev pa zaenkrat pri nas ni bilo uvedenih.

8. **Na podlagi vaših izkušenj, ali menite, da bi nadaljnji razvoj in uvajanje tehnoloških rešitev še naprej izboljševala varnost na mednarodnih športnih prireditvah?**

Zagotovo!

Intervju 2

1. **Kakšne vrste mednarodnih športnih prireditev ste že varovali?**

Varovali smo že veliko mednarodnih športnih tekem. V vseh sem nastopal kot načrtovalec varovanja. Bil sem v vlogi varnostnega menedžerja. Varovali smo tudi OFEM 2023, ki se je odvil v Mariboru. Tedensko pa se srečujem z načrtovanjem nogometnih tekem, ki se odvijajo na stadionu v Mariboru.

2. **Ali menite, da so priprave na varovanje teh prireditev zahtevnejše v primerjavi z nacionalnimi prireditvami? Če ja, zakaj?**

Vsekakor so priprave na mednarodna tekmovanja zahtevnejše, saj je potrebno vključiti več služb, kot tudi drugih podizvajalcev, predvsem druga podjetja, ki se ukvarjajo z zasebnim varovanjem. Prav tako je potrebno preučiti navade navijačev, ki prihajajo na te mednarodne dogodke.

3. **Ali ste opazili razlike v varnostnih predpisih med mednarodnimi in nacionalnimi športnimi prireditvami? (Kako te razlike vplivajo na vaše delo pri pripravah na varovanje?)**

Seveda je nekaj zakonskih razlik med različnimi nivoji tekem. Lokalna tekmovanja imajo nižje zakonsko določene kriterije kot nacionalne ali celo mednarodne tekme.

4. **Ali se mednarodni športni dogodki soočajo s specifičnimi tveganji, s katerimi se nacionalni dogodki ne? Kako se ti izzivi odražajo v pripravah na varovanje?**

Predvsem je na tem mestu govora o tem, ali gre za »prijateljsko« ali »sovražno« navijaško skupino. V kolikor gre za »prijateljsko«, so priprave bolj kot ne dokaj podobne lokalni tekmi. V kolikor so to »sovražni« navijači, je potrebnega tudi več varnostnega osebja, kot tudi policije.

5. **Ali obstaja poseben protokol za prepoznavanje oseb, katerim je prepovedan vstop na prireditev?**

Na žalost je tukaj zelo slabo poskrbljeno. Tehnika nam omogoča avtomatsko prepoznavo obrazov in tako bi zelo zanesljivo rešili težavo z osebami, ki imajo aktivno prepoved udeležbe na tekmi. Vendar je težava v sami zakonodaji. Izgovori najpogosteje letijo na varstvo osebnih podatkov. Nam kot varnostni službi pa bi bilo vseeno, ali bi tako prepoznavo opravljala policija v okviru svojih nalog ali bi to pooblastilo prenesli na nas. Trenutno to izgleda tako, da policija razdeli označene fotokopije s slikami in osnovnimi osebnimi podatki, kot so ime, priimek in

datum rojstva, ter na koncu te liste pobere. Težava je predvsem v tem, da zraven rednih nalog varnostnikov, ki opravljajo kontrolo vstopa, tega enostavno niso zmožni zanesljivo izvesti.

6. **Kakšna orodja in tehnologije se uporabljajo za prepoznavanje posameznikov, ki jim je prepovedan vstop? Ali menite, da so ta orodja učinkovita?**

Kot sem že prej omenil, varnostniki na vhodih prejmejo natisnjeno fotografijo oseb, ki jim je udeležba prepovedana, in zraven svojih nalog naj bi opravljali še prepoznavo oseb. Enostavno to ne deluje, kot bi moralo. Navsezadnje je pogosto tiskano v črno-beli tehniki, kar dodatno oteži to nalogo. Zato lahko na tem mestu povem, da to ne deluje.

7. **Kako se je v zadnjih letih tehnologija v varovanju športnih prireditev spremenila? Kakšne nove tehnološke rešitve so bile uvedene in kako so vplivale na varnost na prireditvah?**

Dodatnih novih tehnoloških rešitev v zadnjih letih ni. Čeprav obstajajo zelo dobre rešitve, ki jih je moč videti v tujini, jih pri nas ne uvajamo. Razlog za to je, da organizator tekmovanja zadosti zgolj minimalnim standardom, in drugi razlog je ta, da smo v Sloveniji zelo omejeni z zakonodajo samo.

8. **Na podlagi vaših izkušenj, ali menite, da bi nadaljnji razvoj in uvajanje tehnoloških rešitev še naprej izboljševala varnost na mednarodnih športnih prireditvah?**

Vsekakor je v bližnji prihodnosti treba narediti korak naprej in bo potrebno uvesti novitete na področju varovanja vseh prireditev in ne samo na mednarodnih športnih prireditvah.

Intervju 3

1. **Kakšne vrste mednarodnih športnih prireditev ste že varovali?**

Nogomet, kolesarske dirke, futsal, svetovno prvenstvo v nordijskih disciplinah (skoki, poleti, smučarski teki).

2. **Ali menite, da so priprave na varovanje teh prireditev zahtevnejše v primerjavi z nacionalnimi prireditvami? Če ja, zakaj?**

So, saj gre za bistveno večje število tekmovalcev, tekmovalci so iz različnih držav, tudi predpisi so ponekod bolj strogi kot pri nas.

3. **Ali ste opazili razlike v varnostnih predpisih med mednarodnimi in nacionalnimi športnimi prireditvami? (Kako te razlike vplivajo na vaše delo pri pripravah na varovanje?)**

Razlik nisem opazil, mogoče edino večji nadzor s strani mednarodnih delegatov.

4. **Ali se mednarodni športni dogodki soočajo s specifičnimi tveganji, s katerimi se nacionalni dogodki ne? Kako se ti izzivi odražajo v pripravah na varovanje?**

Vsekakor, čeprav razen nogometa nisem zaznal nekega povečanega tveganja.

5. **Ali obstaja poseben protokol za prepoznavanje oseb, katerim je prepovedan vstop na prireditev?**

Mislim, da ja.

6. **Kakšna orodja in tehnologije se uporabljajo za prepoznavanje posameznikov, ki jim je prepovedan vstop? Ali menite, da so ta orodja učinkovita?**

Kolikor sem imel opravka s tem, smo dobili le seznam oseb s slikami, ostalo izvaja verjetno policija.

7. **Kako se je v zadnjih letih tehnologija v varovanju športnih prireditev spremenila? Kakšne nove tehnološke rešitve so bile uvedene in kako so vplivale na varnost na prireditvah?**

Videonadzor, v tujini pa še biometrija in prepoznavanje obraza.

8. **Na podlagi vaših izkušenj, ali menite, da bi nadaljnji razvoj in uvajanje tehnoloških rešitev še naprej izboljševala varnost na mednarodnih športnih prireditvah?**

Vsekakor, saj gre za večjo prepoznavnost in sledljivost ljudi.